

Střevlíček *Leistus montanus* ssp. *kultianus*. Snímek z lounské části Českého středohoří. Foto Pavel Krásenský.

Nález střevlíčka *Leistus montanus* na vrchu Tisovec u Kraslic

Jiří Hejkal, Městský úřad Kraslice

Na přírodovědném výzkumu jsou krásná očekávání, se kterými badatelé vyrážejí do terénu. Přírodovědci nikdy s jistotou neví, zda budou úspěšní, jestli „trefí“ tu správnou lokalitu ve správné době. Někdy se jim nedaří – a když si už zoufají, náhle je překvapí nádherný nález. Tak tomu bylo i 17. září 2021, kdy jsem vyrazil na rudné haldy vrchu Tisovec u Kraslic. Bylo po dlouhotrvajícím nočním dešti, vegetace i vzduch byly nasáklé vodou a veškerý hmyz byl zalezlý v úkrytech. Již jsem se rozhodoval, že svoji pozornost zaměřím pouze na kontrolu dodržování ochranných podmínek přírodní památky Tisovec, když jsem pod hromadou kamenů víceméně náhodou zpozoroval modrého střevlíčka. Nevěřil jsem svým očím, protože se jednalo o reliktní druh *Leistus montanus*, který je mi dobře znám zejména z přirozených kamenitých sutí Českého středohoří. Jednalo se o samičku a za chvíli jsem nedaleko prvního nálezu našel v hromadě kamenů další.

Oba brouci byli zastíženi v nadmořské výšce 715–725 metrů v bezprostřední blízkosti dosti zvětralé fylitové sutí (viz foto lokality). Okolí nálezu je porostlé vřesem. Lokalita se nachází ve faunistickém čtverci č. 5641.

Nález střevlíčka *L. montanus* na vrchu Tisovec je překvapivý ze dvou důvodů. Za prvé, na Tisovci provádělo průzkum střevlíkovitých brouků od osmdesátých let minulého století mnoho entomologů a tento druh nenalezli. Za druhé, *L. montanus* sice občas kolonizuje antropogenní biotopy (např. staré lomy), ale jen v okolí přirozených stanovišť (Veselý 2002, Hollec et Tomancová 2013), tj. nejčastěji v blízkosti otevřených kamenitých sutí. Vysvětlení první skutečnosti je jednoduché: střevlíček *L. montanus* obývá vnitřní patra sutí a na povrch vylézá v noci po vydatném dešti a za příznivé teploty (brouci mají noční aktivitu). Za předpokladu sychravého počasí může zůstat během dne v blízkosti povrchu i delší dobu. Žije tedy

velmi skrytě, což je důvod, že až do roku 2021 nebyl na Tisovci nalezen. Mnohem složitější je vysvětlení, jak se druh na rudnou haldu dostal. Haldy hlušiny, které jsou tvořeny úlomky zvětralých fylitů, jsou pozůstatkem těžby měděných rud od konce dvanáctého do druhé poloviny dvacátého století (Halda et Uhlík 2011). Nabízejí se dvě možná základní vysvětlení. Buď se *L. montanus* na Tisovci přirozeně vyskytoval v příznivém biotopu před započatím těžby (tento biotop však zatím není znám) a později osídlil také haldy hlušiny, nebo se do nich dostal z nejbližších přirozených kamenitých biotopů, např. z kvarcitových sutí asi 2,5 kilometru vzdáleného Šibenického vrchu (kde jeho výskyt ale ještě nebyl potvrzen). Druh je okřídlený (Hůrka 1996), ale pozorování letu jsem v literatuře nezaznamenal. Ve Španělsku jsem však pozoroval v letu příbuzný druh *L. expansus*, který patří do stejného podrodu *Pogonophorus*.

Zástupci rodu *Leistus* patří mezi naše nejellegantnější střívlíčky. Vyznačují se středně velkým (většinou 6–9 mm) štíhlým tělem, které nese dlouhá a tenká tykadla a chodidla. Štít je srdčitého tvaru. Brouci jsou potravně specializováni na chvostokoky, jež loví pomocí zvláštního aparátu tvořeného silnými brvami umístěnými na spodní straně hlavy (Hůrka 2005). Obývají různé nížinné i horské biotopy, ale z našich druhů je pouze *L. montanus* vázaný na kamenité sutě, případně další skalnaté biotopy. *Leistus montanus* tvoří v západní a střední Evropě několik poddruhů, z nichž v České republice se vyskytují dva (Farkač et Fassati 1999). Z Krkonoš byl popsán poddruh *L. m. corconticus*, který se zde vyskytuje nad pásmem lesa. V nízkých a středních polohách severních, západních a středních Čech obývá kamenitá a skalnatá stanoviště poddruh *L. m. kultianus*. K druhému poddruhu patří i jedinci nalezení na vrchu Tisovec. V nedávné době byl střívlíček *L. montanus* zjištěn také na jižní Moravě.

Z Karlovarského kraje byla dosud známá pouze jedna lokalita druhu *L. montanus* – rozsáhlé kamenné moře na vrchu Nebesa (Himlštejn) u Stráže nad Ohří. Toto území, třebaže leží na sever od řeky Ohře, se nachází v geomorfologickém celku Doupovské hory. Vrch

Lokalita střívlíčka *Leistus montanus* ssp. *kultianus* na vrchu Tisovec. Foto Jiří Hejkal.

Tisovec u Kraslic představuje nejzápadnější lokalitu druhu v České republice a teprve druhý nález v Krušných horách. O první krušnohorský nález se postaral Oldřich Odvárka, který našel dne 29. 4. 2011 jednoho samce *L. montanus* na vrchu Jezeří ve východní části Krušných hor mezi Jirkovem a Horním Jiřetínem v nadmořské výšce okolo 605 metrů (Odvárka, osobní sdělení).

Překvapivý objev střívlíčka *L. montanus* na Tisovci upozornil na možnost výskytu druhu v některých nedalekých přirozených stanovištích. Na Kraslicku se nachází několik pro tento druh nepochybně vhodných kamenitých či skalnatých biotopů. Jako perspektivní se jeví zejména poměrně rozsáhlé sutě na Šibenickém vrchu a Vysokém kameni. Čekají na vhodný okamžik pro probádání. ■

Literatura:

- Farkač J. et Fassati M. (1999): Subspecific taxonomy of *Leistus montanus* from Central Europe (Coleoptera: Carabidae: Nebrini). – Acta Societatis Zoologicae Bohemicae 63: 407–425.
- Halda J. et Uhlík P. (2011): Lišejníky rudných hald na Tisovci u Kraslic. – Příroda Kraslicka 3: 37–50.
- Holec M. et Tomancová J. (2013): Střívlíci (Coleoptera: Carabidae) kamenité akumulace v bývalém lomu na vrchu Třtín u Děkovky (České středohoří). – Studia Oecologica 7: 88–92.
- Hůrka K. (1996): Carabidae of the Czech and Slovak Republics. Carabidae České a Slovenské republiky. – Kabourek, Zlín, 565 pp.
- Hůrka K. (2005): Brouci České a Slovenské republiky. Beetles of the Czech and Slovak Republics. – Kabourek, Zlín, 390 pp.
- Veselý P. (2002): Střívlíkovití brouci Prahy (Coleoptera: Carabidae). – Praha, 167 pp. + CD-ROM.